

УДК 371.31:004
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.12.30>

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

ADVANTAGES OF USE OF INFORMATION INNOVATION IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Конєва М.З.,
orcid.org /0000-0003-1395-9838
викладач кафедри методики та практики викладання іноземної мови
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

У межах статті проаналізовано основні форми та напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземної мови студентів, охарактеризовано переваги використання інформаційних інновацій, сформульовано окремі пропозиції щодо розширення напрямів використання ІКТ в навчальному процесі вищого навчального закладу. Окремо розглядається термін «технології навчання» в сучасному розумінні, а також інформаційні та комунікаційні технології як особливі пристрої та механізми для навчання. Зазначено, що методичним змістом сучасного заняття з іноземної мови є набуття студентами комунікативної компетенції – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. Основне завдання методики викладання іноземної мови – сприяти опануванню студентами знань і вмінь спілкування в усній і писемній формах відповідно до завдань і соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах і ситуаціях. Особлива увага для вирішення поставленого завдання належить комп'ютеру як найважливішому сучасному пристрою ІКТ. Крім того, інформаційні інновації є засобом інтерактивного спілкування між різними мовними групами, а Інтернет відіграє центральну роль у цьому процесі й дає змогу в умовах усе більш глобалізованого світу швидко й ефективно спілкуватися та співпрацювати, створювати інформацію, обмінюватися й керувати нею в професійному житті. Найбільш поширеним засобом ІКТ є використання мультимедійних технологій під час навчання іноземної мови студентів. Мультимедійні технології становлять

особливі інтелектуальні засоби діяльності й мають низку переваг порівняно з іншими інформаційними інноваціями, зокрема є основою дистанційного навчання, забезпечують доступ до передових методів виховання й навчання широкої педагогічної громадськості завдяки всесвітній мережі Інтернет і розгалуженій комунікаційній мережі, створюють штучну мовленнєву середовище, підтримують і вдосконалюють лінгвістичні здібності студентів, являють собою педагогічний засіб покращення змісту й методів навчання та виховання студентської молоді в умовах вищого навчального закладу.

Ключові слова: іноземна мова, інтернет, інформаційні інновації, інформаційно-комунікаційні технології, методика викладання, мультимедійні технології, студентська молодь.

Within this article the main forms and directions of the use of information and communication technologies in the process of students' foreign language learning are analyzed, the advantages of the use of information innovations are characterized, some proposals for expanding the directions of using ICT in the educational process of higher education are formulated. The term "learning technologies" in the modern sense, as well as information and communication technologies as separate devices and mechanisms for learning are considered separately. It is stated that the methodical content of the modern foreign language lesson is the acquisition by students of communicative competence - the ability to use the language depending on the specific situation. The main task of the foreign language teaching method is to facilitate students' acquisition of oral and written communication skills according to the tasks and social norms of speech behavior in typical spheres and situations. Particular attention is paid to the computer as the most important modern ICT device to accomplish this task. In addition, information innovation is a means of interactive communication between different linguistic groups, and the Internet has played a central role in this process, enabling, in an increasingly globalized world, to quickly and effectively communicate and collaborate, create information, share and manage it in professional life. The most common means of ICT is the use of multimedia technologies in teaching students a foreign language. Multimedia technologies represent special intellectual means of activity and have a number of advantages in comparison with other information innovations, in particular, they are the basis of distance learning, provide access to advanced methods of education and training of the general pedagogical public through the World Wide Web and branched communication network. support and improve students' linguistic abilities; they are a pedagogical tool for improving the content and teaching methods and education of students in terms of higher education.

Key words: foreign language, Internet, information innovations, information and communication technologies, teaching methods, multimedia technologies, student youth.

Постановка проблеми. Українськими дослідниками і практиками унесено значний вклад у вивчення й розроблення теоретичних і практичних підходів оновлення сучасної системи вищої освіти, процесу професійної підготовки майбутніх педагогів у вищих закладах освіти. Особливої актуальності в сучасних умовах набуває проблема впровадження інформаційних технологій, спрямованих на мотивацію студентів до професійного навчання, актуалізацію формування готовності до професійної діяльності, професійно-зумовлених особистісних якостей, до іншомовного професійного спілкування.

Упровадження інформаційних інновацій є вагомим способом вирішення проблемних ситуацій, які виникають як перед системою вищої освіти щодо підготовки компетентних і конкурентоздатних фахівців, так і перед споживачами освітніх послуг. Рациональне поєднання традиційних освітніх засобів із сучасними інформаційними й комп'ютерними технологіями є одним із можливих шляхів вирішення завдання модернізації освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дав змогу дослідити процес інформатизації суспільства й освіти, що відображено у вітчизняній і зарубіжній педагогічній літературі. Зокрема, використання засобів ІКТ у навчально-виховному процесі розглядають В. Беспалько, В. Биков, Р. Гуревич, О. Кареліна, В. Краснополський,

Є. Полат, О. Романишина, Д. Соєр, Р. Шенк та інші. Використання ІКТ у процесі викладання й вивчення іноземних мов досліджують В. Краснополський, Л. Морська, Є. Полат, І. Роберт, П. Сердюков, Д. Таушан та інші. Ця проблема також є насувною й для педагогів-практиків, оскільки вона широко обговорюється на педагогічних нарадах, у віртуальних учительських спільнотах, на сторінках методичної преси.

Питання використання ІКТ для навчання мови вже розглядалося різними вченими. Так, С. Алборова, обґрунтовуючи необхідність використання ІКТ в освітньому процесі, зазначала, що дидактичні можливості певних технічних засобів співвідносні з певними бажаними характеристиками. І. Смольянікова зазначає, що «сучасний фахівець у будь-якій галузі повинен володіти навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій у професійному контексті».

Але варто зауважити, що питання проведення занять з іноземної мови з використанням ІКТ залишається недостатньо розробленим у науковій літературі. З огляду на викладене вище, постає необхідність ретельно дослідити основні переваги інформаційних інновацій у навчанні, в тому числі іноземної мови.

Постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті сутності переваг упровадження інформаційних інновацій під час навчання іноземної мови майбутніх педагогів у вищих закла-

дах освіти. Основні завдання, які вирішуються в статті:

- визначення ролі інформаційних інновацій під час навчання іноземної мови студентів;
- виділення основних напрямів застосування інформаційних інновацій у методиці викладання іноземної мови у ВНЗ;
- характеристика основних переваг ІКТ під час навчання іноземної мови студентів.

Виклад основного матеріалу. У сучасній методиці викладання іноземних мов значна роль відводиться застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій. Слово «технологія» має грецьке коріння, в перекладі означає науку, сукупність методів і прийомів обробки або переробки сировини, матеріалів, напівфабрикатів, виробів і перетворення їх у предмети споживання. Сучасне розуміння цього слова включає й застосування наукових та інженерних знань для вирішення практичних завдань. У такому випадку інформаційними й телекомунікаційними технологіями можна вважати такі технології, які спрямовані на обробку та перетворення інформації. Інформаційні й комунікаційні технології – це узагальнене поняття, що описує різні пристрої, механізми, способи, алгоритми обробки інформації. Найважливішим сучасним пристроями ІКТ є комп'ютер, забезпечений відповідним програмним забезпеченням, і засоби телекомунікацій разом із розміщеною на них інформацією.

Основне завдання іноземної мови предметної навчальної галузі – сприяти опануванню студентами знань і вмінь спілкування в усній і писемній формах відповідно до завдань і соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах і ситуаціях. Основною проблемою є пошук і розроблення ефективної системи організації навчального процесу, що базується на індивідуалізації механізмів особистісного розвитку. Для забезпечення належного рівня знань, умінь і навичок з основ інформаційних технологій необхідно внести зміни в методику та організацію навчального процесу, форми проведення занять і зміст навчання. Застосування інформаційно-технологічних інновацій (мультимедійний формат, гіпертекст, віртуальна реальність, Інтернет-технології) в педагогічній теорії та практиці дають змогу реалізувати індивідуально орієнтований підхід до навчання іноземних мов у вищому навчальному закладі.

Проаналізувавши методи та підходи вітчизняних і зарубіжних авторів до інтенсивного навчання іноземної мови, а саме М. Фібула, Л. Каспера, Ю. Бабанського, Н. Скляренко, можна виділити такі характерні особливості вивчення

іноземної мови: оволодіння іноземною мовою за короткий час за рахунок мобілізації ресурсів особистості та її прихованих резервів; іноземна мова не вивчається, у неї вживаються через спілкування; заняття починаються зі спілкування, а не із засвоєння граматичних правил; навчання іншомовного спілкування проходить у формі рольової гри; ефективнішим є мультимедійний підхід, оснований на використанні декількох взаємодоповнюючих інформаційних технологій.

Основними напрямками використання інформаційних інновацій у методиці викладання іноземної мови можна виділити такі [8, р. 90]:

- використання з метою навчання шляхом моделювання, наочного представлення мовних, мовленнєвих і соціокультурних процесів і явищ;
- організація тренування у використанні навчального матеріалу (формування мовленнєвих умінь і мовних навичок);
- контроль та оцінювання рівня сформованості вмінь і навичок, зберігання, збирання та обробка статистичної інформації;
- забезпечення діалогу, комунікації за допомогою комп'ютерних мереж.

Методичним змістом сучасного заняття з іноземної мови має бути комунікативність, адже в процесі такого навчання студенти набувають комунікативної компетенції – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації в процесі самої комунікації. Відповідно, усі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором і реакцією. Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія студентів проходить за співучастю викладача в найрізноманітніших формах: парах, тріадах невеликих групах, з усією групою. Із самого початку студенти опановують усі чотири види діяльності в понадфразовому й текстовому рівнях за обмеженого використання рідної мови.

Уважаємо, що під час навчання іноземної мови за такими програмами відпрацьовуються усі аспекти мови: фонетичний, граматичний, лексичний і комунікативний, що дає змогу більш якісно та швидко засвоювати мовний матеріал, набувати мовленнєвих навичок і вмінь. Саме тому мультимедійні засоби відіграють велику роль у цьому процесі, тому що дають можливість постійно оновлювати навчальні матеріали й удосконалювати системи роботи над ними. Завданням викладача при цьому є здійснення загального контролю

за роботою студентів, розуміння того, що студент є активним чинником у навчальному процесі. Розвиток творчих здібностей студентів сприяє успішній їхній діяльності щодо засвоєння нових знань.

Велика група переваг використання інформаційних інновацій полягає в методичних перевагах ІКТ. Наприклад, учителі використовують здатність комп'ютера миттєво реагувати на введену інформацію для створення найпростіших навчальних програм у вигляді вправ. Технічні переваги навчання іноземної мови за допомогою ІКТ полягають у тому, що звукові карти дають змогу користувачеві записати свою промову, а потім прослухати й порівняти її з вимовою носіїв мови. Графічні можливості комп'ютера можуть представити будь-який вид діяльності у вигляді картинок або анімації. Це особливо важливо під час ознайомлення з новою лексикою, оскільки зображення на моніторі дають можливість асоціювати фразу англійською мовою безпосередньо з дією, а не з фразою рідною мовою. Більше того, ІКТ є чудовим засобом інтерактивного спілкування між різними мовними групами, що особливо яскраво проявляється під час застосування комп'ютерної мережі. Це може бути як локальна мережа, що з'єднує кілька машин в одному навчальному закладі, так й Інтернет – глобальна мережа, яка об'єднує мільйони користувачів по всьому світу [9, р. 184].

Застосування комп'ютерних технологій в освіті має давню історію. Але «ерою відродження» для комп'ютерного навчання стала поява персональних комп'ютерів у 1980-х роках. Індивідуальний характер роботи, графічні можливості й звук, зворотний зв'язок створили насправді чудові можливості для навчання.

Глобальне розширення інформаційного потенціалу призвело до реорганізації освіти в таких напрямках: забезпечення нового рівня якості підготовки спеціалістів, формування гнучкої системи підготовки робітничих кадрів з швидкою адаптацією до змінних умов професійної діяльності. І одним із завдань системи освіти сьогодні є навчити людину жити в умовах інформаційного середовища, створити передумови для безперервної самоосвіти.

Інтернет особливо сильно вплинув на вивчення іноземної мови, а інформаційні технології стали дуже вправним інструментом для вивчення мови [7, р. 92]. Як підкреслює Арно-Мак'я, вивчення мови в режимі он-лайн виходить за рамки вивчення самої мови, зосереджуючи

увагу на культурному та соціальному дискурсах, дає студентам змогу співпрацювати та підтримувати автентичне спілкування у сфері свого професійного дискурсу, щоб отримати доступ до найновішої інформації, яка стосується їхньої професії, а також публікувати свої ідеї [7, р. 91].

За словами Н. Керна, Інтернет відіграє центральну роль і дає змогу в умовах усе більш глобалізованого світу швидко та ефективно спілкуватися та співпрацювати, створювати інформацію, обмінюватися й керувати нею в професійному житті. Професійний світ сьогодні не буде можливим без інформаційних технологій. Автор підкреслює, що цей факт ставить виклик для викладачів, яким необхідно підготувати своїх студентів до глобального он-лайн спілкування в усій своїй складності [8, р. 92].

У методиці викладання іноземних мов багато говориться про використання Інтернету та його багаті ресурси: веб-сайти, електронну пошту, голосову пошту, електронні енциклопедії, телекомунікаційні проекти, блоги, відеоконференції, підкасти, чат-сесії, форуми й мобільні технології та багато іншого як джерело автентичного матеріалу й місце для спілкування іноземною мовою. Студенти можуть використовувати всі ці засоби у своїй майбутній професії.

Багато авторів зазначають, що значна перевага інформаційних технологій у вивченні іноземної мови полягає в пошуку носіїв мови для спільного навчання або спілкування один із одним [9, р. 93]. Безперечно, спілкування з носіями мови є підґрунтям для комунікативної діяльності, тобто практичного засвоєння володіння мовою, актуалізації діяльності кожного студента в процесі навчання, створення ситуації для їхньої творчої активності.

Серед різних видів інновацій, як показали результати соціологічного дослідження, проведеного в школах і ВНЗ СНД, викладачам найбільш знайоме навчання за допомогою використання мультимедійних засобів (66,7%) [6, с. 56–57].

Технологія мультимедіа (англ. Multi-багато й media-середовище) розглядається як інформаційна технологія навчання, що інтегрує аудіовізуальну інформацію декількох середовищ (текст, відео, аудіо, графіка, анімація тощо), що реалізує інтерактивний діалог користувача з системою та різноманітні форми самостійної діяльності [5, с. 51–52].

Використання мультимедійних технологій у процесі навчання дає змогу:

- удосконалювати процес органічного поєднання традиційних форм і методів освіти з інноваційними;

- реалізовувати навчальну, інформаційну, ігрову, моделюючу та аналітичну функції;

- виконувати такі загальнодидактичні принципи, як наочність, доступність, системність, перехід від навчання до самоосвіти, позитивний емоційний фон навчання, зв'язок теорії з практикою [3, с. 14].

Крім того, мультимедійні технології підтримуються мультимедійними програмами, енциклопедіями, словниками та спеціальними інформаційними освітніми середовищами, створеними для пізнання цілісного навколишнього світу в контексті його комп'ютерного проектування, моделювання й конструювання.

Мультимедійні технології виступають як особливі інтелектуальні засоби діяльності й мають низку переваг порівняно з іншими інформаційними технологіями навчання, так як вони:

1. Є педагогічним засобом постійного вдосконалення змісту й методів виховання в сучасних умовах.

2. Дають можливість виявити й підтримувати студентів із лінгвістичними здібностями.

3. Являють собою основу дистанційного навчання.

4. Забезпечують доступ до передових методів виховання та навчання широкої педагогічної громадськості завдяки всесвітній мережі Internet і розгалуженій комунікаційній мережі.

5. Створюють штучне мовне середовище, дають змогу забезпечити вивчення іноземної мови в індивідуальному темпі, підвищити самостійність і відповідальність студентів, організувати навчання іноземних мов для всіх вікових груп, вибудувати навчання іноземних мов згідно з інтересами, цілями навчання, увести в навчання іноземних мов міжкультурний компонент.

6. Мультимедійними технологіями надаються нові й, мабуть, безмежні можливості створення засобів образотворчої наочності.

Крім того, інтенсивна організація навчального процесу передбачає наявність оперативного зворотного зв'язку, швидкого отримання об'єктивної інформації про перебіг педагогічного процесу, про рівні підготовленості студентів у процесі проведення опитувань, тесту-

вань, контрольних робіт, а також оперативного регулювання й корекції навчально-пізнавальної діяльності. За цих умов комп'ютерний контроль і самоконтроль стає ефективним засобом зворотного зв'язку, на що звертають увагу В. Беспалько [1, с. 163], В. Биков [2, с. 10] і Г. Кедрович [4, с. 254].

Завершуючи аналіз переваг інформаційних інновацій навчання іноземних мов, відзначимо, що більшість науковців дотримуються думки, що використання засобів ІКТ сприяє підвищенню ефективності навчання за умови правильного вибору викладачем усіх компонентів педагогічного процесу (мети, змісту, форм, методів і засобів), що відповідають технічним можливостям наявних засобів ІКТ та комплексному використанню в освітньому процесі різних можливостей цих засобів.

Висновки. Останні досягнення в галузі високих технологій відкривають перед викладачами іноземної мови ВНЗ широкі можливості для подальшого вдосконалення навчального процесу та підвищення якості отримання знань. Використання мультимедійних технологій у мовній освіті є одним із перспективних напрямів інформатизації освітнього процесу.

Перераховані переваги дозволяють підкреслити значний потенціал інформаційних та комп'ютерних технологій при навчанні іноземної мови. Властивості мультимедійних програм допомагають вирішити основне завдання мовної освіти – формування у студентів стійкої комунікативної компетенції під мудрим керівництвом досвідченого викладача.

Завдяки оптимальному поєднанню можливостей низки технічних засобів навчання (лінгафонного кабінету, відеофільмів, телебачення, радіо, газет, журналів, книг, бібліографічних довідників, телефону) і володіючи додатковими можливостями (інтерактивність, графічні можливості тощо), інформаційні інновації надають практично безмежні можливості для навчання.

Перспективами подальших досліджень можуть стати виокремлення та дослідження кожного виду інформаційних інновацій під час викладання іноземної мови студентам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров. Москва : МПСИ, 2002. 352 с.
2. Биков В.М. Комп'ютеризація освіти. *Педагогічна газета*. 2000. Вип. 5. С. 8–13.
3. Использование электронных информационно-образовательных ресурсов поддержки научных исследований молодых ученых / Н.П. Гальцова и др. *Вестн. Томского гос. пед. ун-та. Серия «Педагогика»*. 2006. С. 13–18.
4. Кедрович Г. Теория и практика использования компьютерных технологий в общеобразовательных и профессиональных учебных заведениях Польши / пер. с польск. И.А. Цисовой. Киев : Вища школа, 2001. 335 с.

5. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. Москва : Просвещение, 2000. 312 с.

6. Что такое Интернет? Информационные и коммуникационные технологии в образовании / А.Г. Кушниренко и др. *Информатика и образование*. 1998. № 5, 7. С. 56–57.

7. Arny-Macia E. The Role of Technology in Teaching Languages for Specific Purposes Courses. *The Modern Language Journal*. 1996. P. 89–104.

8. Kern N. Technology-integrated English for Specific Purposes lessons: real-life language, tasks, and tools for professionals. *Innovations in learning technologies for English language teaching*. 2013. P. 89–115.

9. Yang L.R. Benefits and drawbacks of controlled laboratory studies of second language acquisition. Cambridge University Press. 2001. P. 173–193.